

(ד) הנה בריתי

אתך. לעורך למה שאני מדבר אתך: והיית
 לאב המון גוים. שעד כה שקרא אברהם בשם
 ה' וגייר כמה אנשים, לא היה אלא אותם אנשים
 שנתגיירו לגמרי ונכנסו בכלל עובדי ה' בתורתו
 שלמדם אברהם, ומצואר בגמ' סנהדרין ד"ט
 ע"ב ובעבודת כוכבים ד"ט דמשמעות ואת הנפש
 אשר עשו בחוק, הוא שלמדם תורה, ודבר זה אי
 אפשר בכל העולם, ומראש מקדם לא היה הכונה
 אלא להציב גבולות עמים למספר בני ישראל, אבל
 לא שיהיו כולם בכלל עדת ישראל, אבל זה היה
 הרצון והתכלית שיהיו כל אוה"ע יודעים את ה',
 והאלילים כליל יחליף, ולדבר זה הזהיר הקב"ה
 את אברהם שיהי רצונו להשקיע דעתו להיות לאב
 המון גוים להכירם את ה' (א), וזוה יהיה נקרא
 אב המון גוים, כאב המעמיד את בנו על דעת
 ישרה. וזוה נמצא דבר ה' הקודם התה"ך
 לפני. היינו שיפרסם אלהותו לפני אוה"ע
 שאינם מוכשרים לקבל גירות גמור. ואמר בלשון
 המהלך ולא אמר לך לפני, משום שנדרש לזה
 סיעתא דשמיא שיגיע לזה, על כן אמר התהלך
 בלשון התפעל: והיך תמים. דזוה יהיה נשלים
 זרות האדם השלם, כאשר על ידו יהי מתגלה
 כבוד ה' בכל הבריאה, והי זוה כדמותו כללמו
 ז: שהוא שיעור קומה שעלה ברצונו ית' שיהי נמשך
 הבריאה לפ"כ. והיינו שהקדים ה' אבי א"ש שדי.

שאמרתי לעולמי די, ולא נעשה שיעור הבריאה
 בלי חשבון, אלא אני עשיתי השיעור ממומנס לפי
 השלמת התגלות כבודו שהוא תכלית הבריאה,
 כמאמר ישעיה הנביא [מ"ג ז'] כל הנקרא בשמי
 לכבודי בראשיו, וזוה כונת מאמר ה' למשה בפי'
 שלח ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ
 וגו' כמצואר במקומו, וע' מש"כ לעיל ב' ד',
 וא"כ אין האדם שלם כדמותו אם לא שהוא ראוי
 שימגלה כבודו על ידו בכל העולם, ואם שלא נעשה
 כן בפועל, מכ"מ שלימותו אינו תלוי אלא כשהוא
 צמח וצרונו להגיע לכך. וזוה שעשה אותו הקב"ה
 לאב המון גוים, נמצא כונת המאמר וארבה
 אותך במאד מאד. שיהיו כל אוה"ע מודים
 ומכירים עוצה לאברהם זמה שהוא הכיר אלהות
 בעולם, וע"י זרעו שהלכו אחריו נסתבב שלא יצטרו
 גם המה באלילים: (ה) ורא יקרא עוד. האי
 עוד מיותר ומה נקרא חסר אם אמר ולא יקרא
 שמך וגו', כמו להלן לא תקרא את שמה שרי,
 אלא משמעות עוד כמו שהיה עד כה, שגם הנפש
 אשר עשה וגיירם קראו אותו אברהם, ונכחו שמפרש
 ר"ע שלהי מס' סנהדרין על המקרא לא תבנה
 עוד כמו שהיתה כו' ע"ש, וע' מ"ש בפי' דברים
 י"ז ע"ז, וה"י רק זרע אברהם לא יקראו אותו
 אברהם, כדי שיהיו זוכרים תכלית מעשיהם להיות
 ג"כ אבות המון גוים כמש"כ בה"ד, אבל אוה"ע
 רשאים לקרוא אותו אברהם. וזוה מיושב הא דא'
 בסנהדרין דנ"ט דמזוה שנאמרה ולא נשנית

לישראל נאמרה ולא לבני נח, ואין לנו מזוה
 שנאמרה ולא נשנית אלא גיד הנשה, וקשה הא
 איכא אזוהרה זו, וכדאי' בצרכות ספ"א דהקורא
 אברהם עובר בלאו, ולדברינו י"ל משום דמזוה זו
 מצואר דבדר ה' לישאל נאמרה ולא לבני נח":
 כי אב המון גוים. מתחלה הזהיר אותו ע"ז
 והיית לאב המון גוים שיהי רצונו ומשוקמו לכך,
 ואח"כ צרכו שיגיע בסקוף לזה התכלית, וכן עשה
 א"ל, ולזה התכלית הלך מצדו לבאר שבע ונטע
 אשל והקריא בשם ה' אל עולם, כמ"ש להלן כ"א
 ל"ג: (ו) והפריתי אותך וגו'. לא הוצרך
 לצרכו זו שצביל רצוי בניס שהרי כבר נמצא בזה,
 אלא לצורך ענין חדש, שיהיה פרה ורבה בכל
 חלקי העולם, באופן שיהיה צמח זרע אברהם
 להשכיל את כל הגוים. וע"י הוסיף עוד ונתתיך
 לגוים. שיהיה מלמד דעת לגוים ענין דכמיצ
 בירמיה [א'] נביא לגוים נתתיך, היינו שינבא גם
 להם, כך הפי' כאן שמהא מחכים ומיישר דעת
 הגוים: ומו"ב מביך יצאו. לא חכמים בלבד
 שיהיו ראויים להכחיש אוה"ע, אלא גם ע"י כח
 מושל של מלכים שיהיה צמחם להגיע לידי פעולה
 זו להשכיל אלילים מאוה"ע, כמו שהיה שלמה
 המלך ע"ה בזמנו, וכמו שיהיה עוד מלך המשיח,
 וכמאמר בלעם ברוה"ק [במדבר כ"ד] וקרקר כל
 בני שת וכמו שיצואר במקומו: (ז) והקמתי את
 בריתי וגו'. להיות לך לאלהים ולורעך אחריך,
 הצטיחו להשגיח עליו ועל זרעו בהיותו בקרב
 עמים רבים, עד שיגיעו לידי התכלית:

כפי' פ"ק י"ג

הרחב דבר

(א) ולזה ניתנו אח"כ עם ישראל כמו שאמר ישעיה הנביא מ"ב ו' ואצרך ואמתך לברית עם לאור גוים, ואין הפי'
 של ואצרך מלשון יצירה, שהרי כל העולם הקב"ה יוצרם, ותו לכתוב ואצרך לברית עם, מאי ואמתך, אלא הפי' של
 ואצרך מלשון זורה, פי' נתתי לך זורה מיוחדת ומובדלת מהמון גוים, ומכ"מ ואתגך לברית עם לתקן כל עם
 באמונה, שהוא נקרא ברית וכמש"כ בפי' שמות ל"א ט"ז וכו"מ. לאור גוים בדרך ארץ, וזוה תכלית הבריאה כמו
 שאמר ה' ליהושע ד' כ"ד למען דעת כל עמי הארץ את יד ה' כי חזקה היא למען יראתם את ה' אלהיכם כל
 הימים, פי' דכל עמי הארץ אין הרצון אלא שידעו את יד ה', ולא כמו תכלית סגולה ישראל שיהיו גם יראים את
 ה' כל הימים וכאשר הארכנו עוד בזה בפי' בא, והיה לזה התכלית, ההתחלה צימי יהושע האצנים שנצטוו לכתוב
 עליהם תורה שכתב בשבעים לשון, וכתב זה הענין של האצנים, היום הזה נהיית לעם וגו' כמו שציארנו במקומו
 בפי' דברים כ"ז ט', ואח"כ בא והגיע ע"י הפיזור הגדול של ישראל לזה התכלית כמו שנבאר ג"ו שם בעזרו ית'.
 אמנם מראש הזהיר הקב"ה כל זה לאברהם אבינו ראש האומה הנבחרת, וכח כל האומה נכלל בשורשה.
 וזוה מוכן הא דקיי"ל כר"י דגר יכול לומר אלהי אבותינו אלהי אברהם כו', והוא משום דכתיב כי אב המון גוים
 נתתיך כמש"כ המוס' בב"ב דפי"א בשם הירו', והקשה בפי' ריטב"א מכות פ"ג ד"ט נהי דאברהם אב
 לגוים, יצחק ויעקב מאי איכא למימר ונדחק בישוב, ולדברינו מצואר דאברהם וכל זרעו אבות המון גוים המה. וגוים
 ישראל נמשלו לאב ומיס, כדכתיב והיה בית יעקב אש [עובדי], ובאוה"ע כתיב הו המון עמים רבים כהמות ימים
 ישראל ישע"י י"ז, ואש הוא צורה מאירה ומכשיר את המים לכל דבר שנצרך, אבל כל זה כשהמים בקדירה מפקקת
 צין האש והמים, אבל אם יגעו זה צוה המים יכבו את האש ויקלקלו את האש יותר מהמים, שהאש מעלה עשן ולא
 המים, כך ישראל המה צורה מאירה ומכשירים את אוה"ע, אבל כל זה שיש תורה מפקקת צין ישראל לאוה"ע,
 והתורה הוא המלמוד שאין לאוה"ע חלק בזה, אבל כשמתערבים ואין התורה מבדיל ביניהם, אוה"ע מקלקלים את
 ישראל ומצטלים לישראל, כמו שהמים מצטלים ומכבים את האש:

כפי' פ"ק י"ג